BORKA RUDIĆ

Pravo na slobodu izražavanja i dostupnost informacija o okolišu

Sarajevo, 23.10.2012.

Sloboda izražavanja – opći okvir

- **prvo na slobodu izražavanja:**

1. Opća deklaracija o pravima čovjeka (1948)

“ *Svako ima pravo na slobodu izražavanja i ovo pavo uključuje zadržavanje mišljenja bez uznemiravanja, kao i pravo traženja, primanja i širenja informacija i ideja, bilo kojim sredstvima i bez obzira na granice”*

(Član 19)

Sloboda izražavanja – opći okvir

2.Medjunarodni pakt o gradjanskim i političkim pravima (1966):

- **niko ne može biti uznemiravan zbog mišljenja**
- **svako ima pravo slobode izražavanja**
- **uživanje slobode nosi posebne dužnosti i odgovornosti, te može biti podvrgnuto izvjesnim ograničenjima – prava ili ugled drugih osoba; nacionalna sigurnost, javni poredak, javno zdravlje ili moral**

Sloboda izražavanja – opći okvir

3. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine

- podvučena razlika izmedju informacija - nespornih činjenica i mišljenja – vrijednosnih sudova **(Sud za ljudska prava u Strazburu)**

Sloboda izražavanja – opći okvir

- **Medjunarodni etički kodeks za novinare**

(1) princip faktičke preciznosti

(2) posvećenost novinara javnom interesu

(3) nijedan novinarski zadatak ne smije biti na štetu profesije

(4) poštivanje ovih načela – isključiva nadležnost profesije

- **Minhenska povelja iz 1971. godine**

Sloboda izražavanja – bh.kontekst

- **Ustav BiH i zakoni : Zakon o zaštiti od klevete, Zakon o slobodi pristupa informacijama, zakoni o informiranju, krivični zakoni**

- **Etički i profesionalni standardi :**
  - **(1) Kodeksi**
  - **(2) Uredjivački principi**
  - **(3) Deklaracije/ preporuke medjunarodnih i lokalnih organizacija i institucija**

Sloboda izražavanja – bh.kontekst

- pravo na slobodu izražavanja štiti sadržaj izražavanja
- pravo na slobodu izražavanja daje medijima vrlo značajnu ulogu u u demokratskom procesu
- pravo na slobodu izražavanja uključuje odgovornost

Sloboda izražavanja – bh.kontekst

Zakonski, profesionalni i etički standardi nalažu:

- **istinito izvještavnje**
- **pravedno i nepristrasno uredjivanje medijskih sadržaja**
- **sveobuhvatnost – više izvora**
- **poštivanje različitosti**
- **zaštitu privatnosti i ranjivih grupa**
- **pravo na odgovor/ ispravku**

Pristup informacijama– bh.kontekst

- **svi građani imaju pravo na slobodan pristup informacijma u posjedu javnih organa**
- **informacija je *javno dobro* koje ima uticaj i koristi za svakog građanina, te kao takva mora biti dostupna u obliku koji garantira njenu upotrebljivost/ korisnost**
- **javni organi moraju izraditi registar informacija kojima raspolažu**

Pristup informacijama – bh.kontekst

- **Ograničenja u pristupu informacijama nikako *ne smiju kršiti pravo građana na informisanje i pristup informacijama***

- ***Test javnog interesa*** **mora biti proveden u svim slučajevima kršenja prava na pristup informacijama**

Pristup informacijama – bh.kontekst

Informacije koje mogu podlijegati ograničenjima u distribuciji:

LIČNI PODACI

POSLOVNI REZULTATI I POLITIKE

MONETARNA POLITIKA

PITANJA ODBRANE I SIGURNOSTI

Sloboda izražavanja – bh.kontekst

- istinito /objektivno izvještavanje
- pravedno i nepristrasno uredjivanje medijskih sadržaja

- **više istina - čak i onih koje su činjenično potvrđene**
- **prepoznatljiv uticaj vlasnika medija, političkih, ekonomskih, vjerskih....i drugih interesnih grupa na uredničku politiku**

Sloboda izražavanja – bh.kontekst

- sveobuhvatnost – više izvora
- poštivanje različitosti i drugačijeg mišljenja

- **uglavnom jedan, ponekad čak dva izvora**
- **vraćanje jezika mržnje, netrpeljivosti, diskvalifikacija drugačijeg**

Sloboda izražavanja – bh.kontekst

- zaštita privatnosti
- pravo na odgovor/ ispravka

- **zadiranje u privatnost koje nema značaja za javnost**
- **povećan broj objavljenih reakcija, ali ne i ispravki**

Pristup informacijama – bh.konteks

- zakonska zaštita pristupa informacijma
- informacija kao javno dobro
- **loša primjena zkona, izostanak represivnih mjera za uskraćivanje informacija**
- **Privatizacija informacja i manipulacija njima**

Pristup informacijama – bh.konteks

- ograničenja u pristupu informacijama
- test javnog interesa

- **vremenski rokovi , poslovna tajna i skrivanje iza institucije - prepreke svakodnevnom novinarskom radu**
- **rijetko se provodi, iako je zakonska obaveza**

Pristup informacijama – bh.konteks

- **BiH je potpisnica Arhuske konvencije**
- **izvještavanje na dnevnoj osnovi je važno, ali ne nudi mogućnost procjene i uticaja određenih pojava i odluka**
- slobodan pristup informacijma radi povećanog sudjelovanja građana u donošenju odluka u vezi sa okolišem
- promoviranje serioznog i kontinuiranog izvještavanja o pitanjima okoliša

Pristup informacijama – bh.konteks

- **izvještavanje o okolišu - sekundarna tema**
- **interes javnosti – odgovornost medija prema javnosti**
- **objektivan i sveobuhvatan pristup**
- pitanja okoliša komunalna, ekonomska, razvojna, društvena i politička tema ili problem
- profesionalni i ekonomski interes medija